

# SUOMALAINEN ARKI- VALOKUVAKORTIT

Valokuvakortit haastattelun tukena

Saila Bäck

Opinnäytetyö  
Marraskuu 2014

Toimintaterapian koulutusohjelma  
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala



JYVÄSKYLÄN AMMATTIKORKEAKOULU  
JAMK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES



Tekijä(t) Bäck, Saila	Julkaisun laji Opinnäytetyö	Päivämäärä 05.11.2014
	Sivumäärä 38	Julkaisun kieli Suomi
		Verkojulkaisulupa myönnetty: X
Työn nimi <b>Suomalainen arki- valokuvakortit</b> Valokuvakortit haastattelun tukena		
Koulutusohjelma Toimintaterapian koulutusohjelma		
Työn ohjaaja(t) Lautamo Tiina		
Toimeksiantaja(t) Tays:n psykiatrian toimialue		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Opinnäytetyön tarkoituksena on lisätä toimintaterapeuttien tietoisuutta toiminnan profiilin selvittämisestä ja asiakaskeskeisyyden tukemisesta valokuvia haastattelun tukena käyttäen. Työn tavoitteena oli tuottaa suomalaiseen kulttuuriin sopivat valokuvakortit.</p> <p>Työssä käsitellään haastattelun merkitystä osana Anne G. Fisherin kehittämän toimintaterapian prosessimallin arviointiosuutta, sekä kuvan merkitystä haastattelun apuvälineenä. Teoriaosuuden jälkeen kuvataan kuinka opinnäytetyöprosessi eteni.</p> <p>Valokuvakorttien ensimmäiset versiot olivat koekäytössä viikon verran, joten käyttökokemuksia ei voitu kerätä, eikä korttien toimivuutta arvioida. Tämä olisi hyvä aihe mahdolliselle jatkotyöstämiselle.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Valokuvakortti, mielenterveyspotilas, toimintaterapian prosessimalli, top-down, haastattelu, toiminnan profiili, asiakaskeskeisyys		
Muut tiedot		



Author(s) Bäck, Saila	Type of publication Bachelor's thesis	Date 05.11.2014
		Language of publication: Finnish
	Number of pages 38	Permission for web publication: X
Title of publication  <b>Photo cards depicting Finnish every-day life as a support in interviews</b>		
Degree programme Occupational therapy		
Tutor(s) Lautamo Tiina		
Assigned by Tays department of psychiatry		
<p>Abstract</p> <p>The aim of this thesis was to increase occupational therapist's awareness of how they could use photo cards in order to determine their clients' occupational profiles and how they could use the cards to enhance client-centered therapy. The aim was also to produce photo cards that would be suitable for the Finnish culture.</p> <p>This thesis dealt with the role of an interview in the assessment part of Anne G. Fisher's Occupational Therapy Process Model as well as the role of pictures as an aid with the interviews. After the theory part the process of this thesis is described.</p> <p>The first versions of the photo cards were briefly tested during a period of one week. Because of this, it was impossible to collect feedback on how the cards worked. Collecting feedback would be a good topic for additional research.</p>		
Keywords/tags ( <a href="#">subjects</a> ) Photo card, mental health patient, The Occupational Therapy Process Model, top-down, interview, occupational profile, client- centered therapy		
Miscellaneous		

# Sisällysluettelo

1 Johdanto .....	3
2 Kehittämistyön lähtökohdat .....	3
3 Arviointi toimintaterapiassa.....	6
3.1 OTIPM- prosessimallin mukainen arviointi .....	8
3.1 Top- down.....	9
4 Haastattelu tiedonkeruun menetelmänä .....	12
4.1 Haastattelutyytit .....	14
4.2 Haastattelun edut ja haitat.....	15
4.3 Valokuva haastattelun tukena .....	16
5 Kehittämistyön tarkoitus ja tavoitteet .....	16
6 Kehittämistyön menetelmät .....	17
6.1 Prosessin kuvaus.....	17
6.2 valokuvakorttien valmistus .....	19
7 Tulokset .....	20
7.1 Muutokset valokuvakorttien alkuperäisiin toimintoihin .....	21
8 Yhteistyökumppanin arvio valokuvakorteista .....	22
9 Pohdinta.....	23
9.1 Haasteet .....	24
9.2 Luotettavuus .....	24
9.3 Jatkokehittäminen .....	25
Lähteet.....	26
Liitteet .....	28
Liite 1. 20 näytekuva Suomalainen arki-valokuvakorteista .....	28
Liite 2. Tyhjä sopimus valokuvien käytöstä.....	38

## Kuviot

Kuvio 1. Anne G. Fisherin OTIPM-malli. Arviointi ja tavoitteisen asettaminen on kuvattu kuviossa sinisin laatikoin (Center of Innovative Solutions 2013).....	8
Kuvio 2. Top- down- lähestymistapa.....	10

## Taulukot

Taulukko 1. Toimintakyvyn neljä ulottuvuutta. (Laine 2014: Laineen tekstistä muokattu) .....	5
Taulukko 2 Toiminnot joihin käytetään vähintään 10 minuuttia vuorokaudessa .....	18
Taulukko 3 Suomalainen arki- valokuvakortteihin valitut toiminnot. ....	20

# 1 Johdanto

Tämän opinnäytetyön aihe on noussut toimintaterapian kentällä syntyneestä tarpeesta valokuvakorteille, jotka kuvaavat suomalaisia arjen toimintoja ja joita voisi käyttää sekä haastattelun että asiakaskeskeisyyden vahvistamisen tukemiseen. Työn tarkoituksena on lisätä toimintaterapeuttien tietoisuutta toiminnan profiiliin selvittämisestä ja asiakaskeskeisyyden tukemisesta valokuvia haastattelun tukena käyttäen. Tavoitteena puolestaan on tuottaa suomalaiseen kulttuuriin sopivat valokuvakortit, jotka toimivat apuvälineenä toimintaterapeuttien toteuttamissa haastatteluissa, sekä tukevat asiakaskeskeisyyttä. Kortit on suunniteltu käytettäväksi psyykkisesti oireilevien nuorten ja aikuisten kanssa.

Tässä opinnäytetyössä kuvataan haastattelun merkitystä osana toimintaterapiaprosessia tarkastellen sitä Anne G. Fisherin kehittämän OTIPM- prosessimallin kautta, sekä määritellään ne asiat, joita haastattelun avulla kartoitetaan ja pyritään vahvistamaan. Tämän lisäksi työssä käsitellään kuinka valokuvia voidaan hyödyntää osana haastattelua ja perehdytään kirjallisuuden, verkkolähteiden ja tilastojen avulla siihen, mihin toimintoihin suomalaiset käyttävät aikaansa ja mitä elementtejä kuuluu suomalaiseen kulttuuriin. Tätä työtä tehdessä on kuitenkin tiedostettu että nykypäivänä Suomessa asuu paljon muista maista muuttaneita ihmisiä, jotka ovat lähtöisin erilaisista kulttuureista. Näin ollen työn ei ole tarkoitus aliarvioida muita kulttuureja. Tähän opinnäytetyöhön varattujen resurssien puitteissa valokuvakorttien toimintoja valittaessa perehdyttiin vain suomalaisten ajankäyttöön, sekä suomalaiseen kulttuuriin.

## 2 Kehittämistyön lähtökohdat

Tarve suomalaiseen kulttuuriin sopiville valokuvakorteille on syntynyt psyykkisesti oireilevien asiakkaiden kanssa työskentelevien toimintaterapeuttien tarpeesta. Toimintaterapeuteilla on käytössään valmiita valokuvakortteja, mutta he kokevat, että kyseisissä, useimmiten ulkomailla valmistetuissa korttisarjois-

sa on ristiriitoja suomalaiseen kulttuuriin verrattuna. Valokuvissa on esimerkiksi esineitä ja toimintoja, jotka eivät Suomessa ole arkisia. Näin ollen asiakkaan voi olla vaikeaa yhdistää kuvissa olevia toimintoja omaan arkeensa. Suomalaiseen kulttuuriin sopivien valokuvakorttien avulla psyykkisesti oireilevien asiakkaiden kanssa työskentelevät toimintaterapeutit haluavat tukea toimintaterapia prosessin arviointivaiheessa toteutettavia haastatteluja ja antaa asiakkaalle mahdollisuuden tuoda oman äänensä kuuluviin.

Mielenterveyden ongelmat voivat vaikeuttaa asiakkaan kykyä kertoa omista arjen haasteistaan haastattelutilanteessa. Tässä opinnäytetyössä ei erotella tarkemmin erilaisia mielenterveydenhäiriöitä ja niiden oireita, vaan kerrotaan esimerkkejä siitä, millaisia ongelmia kohderyhmällä voi esiintyä ja kuinka kyseiset haasteet voivat vaikuttaa haastattelun onnistumiseen.

Mielenterveyden häiriöihin liittyy usein heikentynyt toimintakyky. (Lönqvist & Lehtonen 2011). Ihmisen toimintakyvyn katsotaan tarkoittavan sitä kuinka hän selviytyy sellaisista toiminnoista, jotka ovat hänelle itselleen merkityksellisiä ja kuinka hän selviytyy kyseisistä toiminnoista omassa elinympäristössään. Toimintakyvyn voidaan ajatella jakautuvan neljään ulottuvuuteen; fyysiseen toimintakykyyn, kognitiiviseen toimintakykyyn, psyykkiseen toimintakykyyn ja sosiaaliseen toimintakykyyn. (Laine 2014.) Seuraavalla sivulla olevassa taulukossa (Taulukko 1) on avattu kyseiset neljä toimintakyvyn ulottuvuutta ja mitä kuhunkin ulottuvuuteen kuuluu.

**Taulukko 1. Toimintakyvyn neljä ulottuvuutta. (Laine 2014: Laineen tekstistä muokattu)**

Fyysinen toimintakyky	Kognitiivinen toimintakyky
<ul style="list-style-type: none"> <li>✓ Päivittäiset toiminnot (syöminen, nukkuminen, juominen, pukeutuminen, liikuminen)</li> <li>✓ Arjen askareiden hoitaminen</li> <li>✓ Mielekäs vapaa-ajan vietto</li> <li>✓ Yhteydenpito sosiaaliseen verkostoon</li> <li>✓ Työelämä</li> <li>✓ Opiskelu</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>✓ Muisti</li> <li>✓ Oppiminen</li> <li>✓ Keskittyminen</li> <li>✓ Tarkkaavuus</li> <li>✓ hahmottaminen</li> <li>✓ Orientaatio</li> <li>✓ Tiedon käsittely</li> <li>✓ Ongelmien ratkaisu</li> <li>✓ Toiminnan ohjaus</li> <li>✓ Kielellinen toiminta</li> </ul>
Psyykinen toimintakyky	Sosiaalinen toimintakyky
<ul style="list-style-type: none"> <li>✓ Itsearvostus</li> <li>✓ Mieliala</li> <li>✓ Omat voimavarat</li> <li>✓ Haasteista selviytyminen</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>✓ Suhteet omaisiin ja ystäviin</li> <li>✓ Vastuu läheisistä</li> <li>✓ Sosiaalisten suhteiden sujuvuus</li> <li>✓ Osallistuminen</li> <li>✓ Elämän mielekkyys</li> </ul>

Hirsjärvi (2009, 204) toteaa, että haastattelu perustuu haastattelijan ja tutkittavan väliseen kielelliseen vuorovaikutukseen. Psyykkisesti oireilevilla asiakkaila ilmenevien toimintakyvyn heikkouksien, kuten tarkkaavuuden, muistin, toiminnanohjauksen, kielellisen toiminnan ja sosiaalisten suhteiden sujuvuuden heikentymisen vuoksi haastattelun vaatiman vuorovaikutuksen toteuttaminen voi olla haastavaa. Tällaisia tilanteita varten toimintaterapeutit voivat käyttää haastatteluidensa tukena kuvia, kuten valokuvakortteja, sillä kommunikointi esimerkiksi kuvia osoittamalla, on yksi ihmisen luontaisista tavoista olla vuorovaikutuksessa (Huuhtanen 2011, 58).



### 3 Arviointi toimintaterapiassa

Toimintaterapian osalta terapeutti on kiinnostunut niistä toiminnoista, jotka asiakas kokee merkityksellisiksi ja tarkoituksenmukaisiksi omassa ympäristössään. Toimintaterapiassa selvitetäänkin arvioinnin avulla ne toiminnan ja ympäristön tekijät, jotka tukevat tai rajoittavat asiakkaan toimintaa. Näin ollen arviointi keskittyy yksilön, ympäristön ja toiminnan vuorovaikutukseen, eli toiminnallisuuteen. On kuitenkin muistettava, että toimintaterapiassa voi tulla vastaan tilanteita, joissa toiminnallisuuden arviointi ei ole keskiössä vaan on tarpeen arvioida yksilöä, ympäristöä ja toimintaa toisistaan erillään. (Hyvät arviointikäytännöt suomalaisessa toimintaterapiassa 2010, 8-9.)

Toimintaterapeutit ovat päteviä arvioimaan toimintoja, asiakastekijöitä, toiminnallisia taitoja, toimintamalleja, sekä konteksteja ja ympäristöjä (American Occupational Therapy Association 2014, 4). Tämän opinnäytetyön tuloksena syntyneet valokuvakortit on valmistettu arviointivaiheen haastattelun tueksi ja apuvälineeksi asiakkaan toiminnallisen profiilin selvittämiseen, sekä asiakas-keskeisyyden tukemiseen. Valokuvakortteja ei ole tarkoitettu asiakkaan taitojen arviointiin ja toisaalta taitojen arviointi tapahtuu arviointiprosessin myöhemmässä vaiheessa. Näin ollen taidot on tässä tapauksessa jätetty käsitteilyn ulkopuolelle ja työ keskittyy toimintoihin.

#### Toiminnot

American Occupational Therapy Associationin (2014, 5) laatiman Frameworkin mukaan toiminnot ovat keskeinen osa asiakkaan identiteettiä, sekä pätevyyden tunnetta. Tämän lisäksi toiminnoilla on asiakkaalle erityinen merkitys ja arvo. American Occupational Therapy Associationin Frameworkissa (2014, 6) erotellaan toiminnot kahdeksaan kategoriaan, joita ovat; päivittäiset toiminnot (Activities of daily living), välineiden avulla suoritettavat päivittäiset toiminnot (Instrumental activities of daily living), lepo ja uni (rest and sleep), koulutus (education), työ (work), leikki (play), vapaa- aika (leisure) ja sosiaalinen osal-

listuminen (social participation). Toiminnot, joihin asiakas osallistuu, eli itsestä huolehtiminen, kotielämä, työ, opiskelu, vapaa- aika, leikki ja lepo muodostavat elämänalueet, jotka keskenään mahdollistavat tasapainoisen elämän (Hyvät arviointikäytännöt toimintaterapiassa 2010, 8). Toiminnot ilmenevät kontekstissa ja niihin vaikuttavat asiakastekijöiden, toiminnallisten taitojen ja toimintamallien vuorovaikutus (American Occupational Therapy Association 2014, 6).

### **Toiminnan profiili**

Asiakkaan toiminnan profiilin selvittäminen on toimintaterapiaprosessin ensimmäinen askel. Kyseisen profiilin selvittämisen kautta terapeutti saa ymmärrystä asiakkaan toiminnallisesta historiasta sekä hänen kokemuksistaan, päivittäisestä elämästään, mielenkiinnonkohteistaan, arvoistaan ja tarpeistaan. Toiminnan profiiliin selvitetään myös esimerkiksi syyt, miksi asiakas on lähtenyt etsimään apua sekä hänen toimintoihin ja päivittäiseen toimintaan liittyvät vahvuutensa ja huolenaiheensa. (American Occupational Therapy Association 2014, 10.)

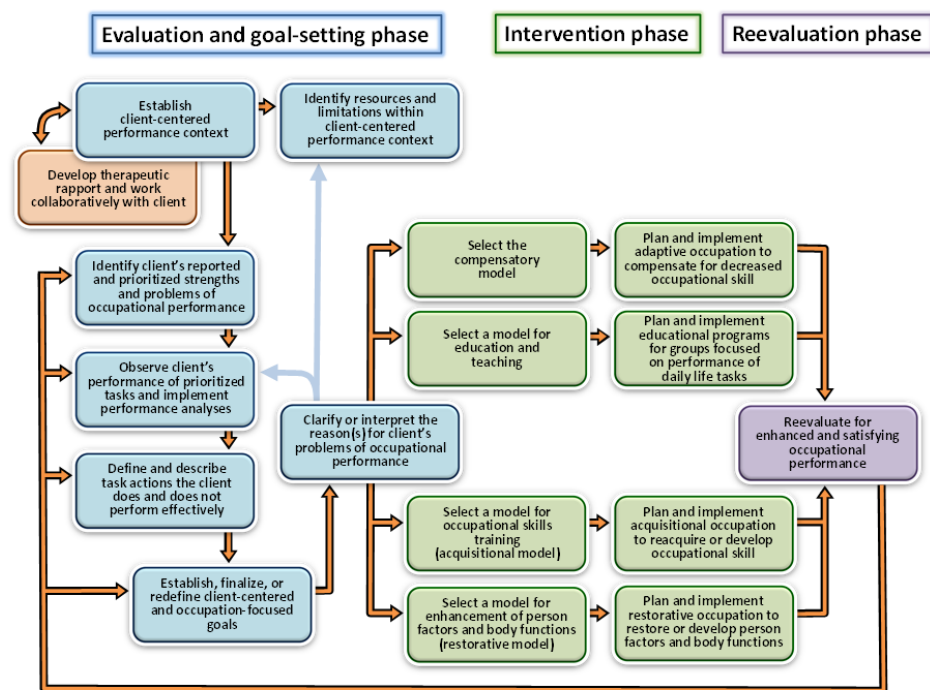
### **Asiakaskeskeisyys arvioinnissa**

Toimintaterapeutin, asiakkaan ja hänen lähipiirinsä ollessa kumppanuussuhteessa toimintaterapiaprosessin aikana, on arviointi asiakaskeskeistä. Silloin arvioinnissa huomioidaan ihminen yksilönä ja hänen arjen tarpeensa yksilöllisinä. Kun arviointia toteutetaan asiakaskeskeisesti, tekevät toimintaterapeutti ja asiakas töitä yhdessä, jotta he voivat tunnistaa asiakkaan toiminnallisuuden haasteet, sekä hänen voimavaransa ja vahvuutensa. Tärkeää kuitenkin on, että ollessaan vuorovaikutuksessa asiakkaan kanssa terapeutti huomioi millaisessa elämäntilanteessa asiakas on ja millaisia mieltymyksiä ja arvoja hänellä on. Myös asiakkaan kulttuuritausta tulee huomioida. (Hyvät arviointikäytännöt suomalaisessa toimintaterapiassa 2010, 10.) Hautala, Hämäläinen, Mäkelä ja Rusi - Pyykönen (2011, 90) viittaavat Falardeauin ja Durandin (2002) määrittäneen kuinka asiakaslähtöisyys kukoistaa silloin kun asiakas ja

toimintaterapeutit ovat vuorovaikutuksessa keskenään ja etsivät sen avulla ymmärrystä siitä mitkä asiat ovat terapiassa tärkeitä.

### 3.1 OTIPM- prosessimallin mukainen arviointi

Tässä opinnäytetyössä käsitellään arviointia Anne G. Fisherin kehittämän toimintaterapian prosessimallin (Occupational Therapy Process Model) kautta. Kuviossa 1 on kuvattu kuinka toimintaterapian prosessimallin mukaisesti työskenneltäessä prosessi alkaa asiakkaan arvioinnilla ja tavoitteiden asettamisella ja etenee siitä intervention kautta uudelleen arviointiin (Kuvio 1).



Adapted from: Fisher, A. G. (2009). *Occupational Therapy Intervention Process Model: A model for planning and implementing top-down, client-centered, and occupation-based interventions*. Fort Collins CO: Three Star Press. (Revised June 2013)

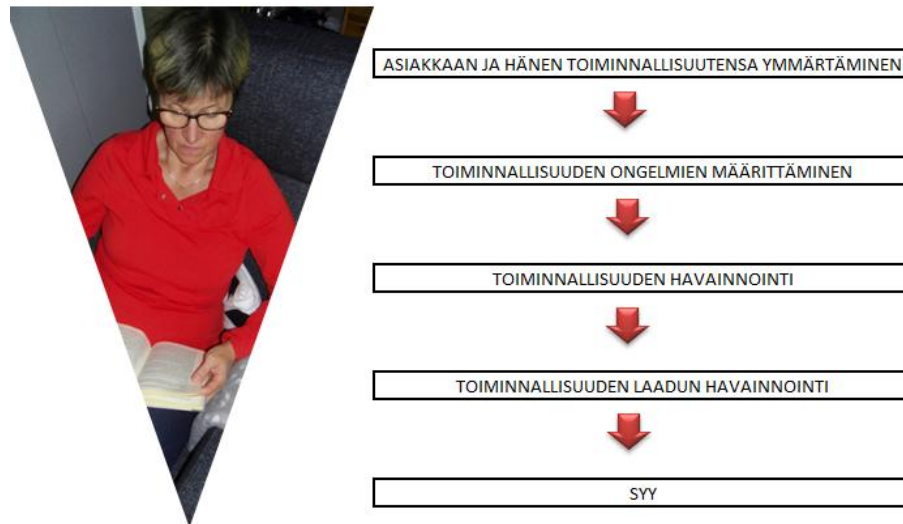
**Kuvio 1. Anne G. Fisherin OTIPM-malli. Arviointi ja tavoitteiden asettaminen on kuvattu kuviossa sinisin laatikoin (Center of Innovative Solutions 2013).**

Tässä opinnäytetyössä keskitytään kuitenkin vain OTIPM- prosessimallin arviointi ja tavoitteiden asettaminen osuuteen, sillä kyseisissä vaiheissa haastattelun merkitys asiakkaan toiminnallisen profiilin selvittämisessä korostuu. Näin

ollen interventio jää käsittelyn ulkopuolelle. Tässä työssä ei myöskään syvennytä tarkemmin toiminnallisiin taitoihin, sillä tämän työn fokuksena on kehittää valokuvakortit, joiden avulla voidaan edistää toimintaterapiaprosessin asiakaskeskeisyyttä asiakkaan toiminnan profiilia selvitetessä antamalla asiakkaalle mahdollisuus ilmaista itseään. Toimintaterapian prosessimallin arviointi osuus käsitellään tässä työssä Top- down- lähestymistavan vaiheiden mukaisesti.

### **3.1 Top- down**

Käytettäessä Top- down lähestymistapaa varmistetaan, että arviointi prosessi etenee niin, ettei toimintaterapeutti lähde liian nopeasti miettimään syitä asiakkaan ongelmille tai ettei hän keskity ensimmäisenä asiakkaan mahdollisiin vammoihin tai kehon toiminnan rajoituksiin, joiden oletetaan rajoittavan toiminnallisuutta. Oikein etenevässä Top- down lähestymistavassa arviointiprosessi etenee asiakkaan ymmärtämisestä ja häneen tutustumisesta hänen toiminnallisuuden ongelmiansa tunnistamiseen (Kts. kuvio 2). Vielä tässäkään vaiheessa toimintaterapeutti ei mieti mahdollisia syitä asiakkaan ongelmiin, vaan hän havainnoi asiakkaan toiminnallisuutta jossain toiminnassa, jonka asiakas on ilmaissut haasteelliseksi. (Fisher 2009, 6-7.) Samalla toimintaterapeutti toteuttaa toiminnan analyysin. Toiminnan analyysin avulla toimintaterapeutti voi arvioida asiakkaan toiminnallisuuden laatua perustuen siihen, mitkä toiminnan teot asiakas teki tai ei tehnyt tehokkaasti. (Fisher 2013, 8.) Viimeinen askel Top- down lähestymistavan mukaisessa arviointiprosessissa on asiakkaan ja toimintaterapeutin yhteistyössä laatimat tavoitteet, jotka perustuvat arvioinnin tuloksiin (Fisher 2009, 6-7).



**Kuvio 2. Top- down- lähestymistapa**  
**(Fisher 2009,6: Fisherin tekstistä muokattu)**

### **Asiakkaan ja hänen toiminnallisuutensa ymmärtäminen**

Terapeutin käyttäessä toimintaterapian prosessimallia ohjaamaan arviointia ja tavoitteiden asettamista, sekä intervention suunnittelua ja toteutusta, täytyy hänen samanaikaisesti vahvistaa asiakaskeskeisyyttä. Näin ollen terapeutin tulee heti prosessin alusta alkaen vahvistaa hänen ja asiakkaan terapeutista suhdetta, joka toimii perustana myös asiakkaan ja terapeutin väliselle yhteistyölle. (Fisher 2009, 15.) Asiakaskeskeisyyden vahvistaminen onnistuu useimmiten haastattelun avulla. Toimintaterapeutti toteuttaa asiakkaalle kattavan haastattelun, jonka avulla terapeutin on helpompaa ymmärtää asiakasta toiminnallisena henkilönä asiakkaan omasta näkökulmasta. (Fisher 2013, 7.) Terapeutin suhde ja yhteistyö eivät kuitenkaan lopu arvioinnin päättyessä, vaan ne jatkuvat läpi toimintaterapiaprosessin. (Fisher 2013, 6-7.) Asiakaskeskeisyyttä korostaen arviointi tapahtuu toimintaterapian prosessimallissa Top- down lähestymistavan ohjaamana. Tämä tarkoittaa sitä, että terapeutti keskittyy ensin ymmärtämään asiakasta ja hänen toiminnallisuuttaan, sekä hänen kykyään suoriutua päivittäisistä toiminnoista, toiminnoista joista hän haluaa selviytyä, toiminnoista joista hänen täytyy selviytyä ja niistä toiminnoista joista hänen odotetaan selviytyvän täyttääkseen omat roolinsa. Toisin sanoen tavoitteena on saada selville mahdollisimman paljon asiakkaasta, kuten

hänen ikänsä sekä hänen roolinsa, motivaation tasonsa, kiinnostuksen kohteensa ja rutiininsa. Tämän lisäksi selvitetään ne fyysiset ja sosiaaliset ympäristöt, joissa asiakkaan toiminta tapahtuu, sekä esimerkiksi asiaankuuluvat yhteiskunnalliset tekijät. Kun terapeutti on saanut kerättyä kattavasti tietoa asiakkaasta, dokumentoi hän mitkä tekijät tukevat tai helpottavat asiakkaan toimintaa ja mitkä saattavat edistää tai haitata sitä. (Fisher 2009, 15.)

### **Toiminnallisuuden ongelmien määrittäminen**

Toinen tavoite on selvittää mitkä toiminnot ovat asiakkaalle merkityksellisiä ja tarkoituksenmukaisia ja mitkä kyseisistä toiminnoista ovat sellaisia, joista asiakas ilmaisee selviytyvänsä niin että se tuottaa tyytyväisyyttä ja mistä ei. Kun asiakas on ilmaissut tyytymättömyyttään tiettyihin toimintoihin, ottaa toimintaterapeutti selvää, mitkä näistä toiminnoista asiakas haluaa laittaa tärkeysjärjestykseen myöhempää arviointia ja interventiota varten. (Fisher 2009, 15.) Tässä vaiheessa arviointiprosessia toimintaterapeutit usein käyttävät työvälineenään toimintaan keskittyvää haastattelua, kuten esimerkiksi Canadian Occupational Performance Measurea (Fisher 2013, 8). Näiden tietojen perusteella toimintaterapeutti dokumentoi mitkä toiminnot ovat asiakkaan itse ilmaisemia vahvuuksia ja ongelmia (Fisher 2009, 15-16).

### **Toiminnallisuuden ja toiminnallisuuden laadun havainnointi**

Seuraava askel arvioinnissa on asiakkaan toiminnallisuuden havainnointi. Kun asiakas on asettanut tärkeysjärjestykseen ne toiminnot, joista selviytymiseen hän ei ole täysin tyytyväinen, havainnoi toimintaterapeutti asiakkaan toimintaa ja toteuttaa toiminnan analyysin (Fisher 2009, 16). Toiminnan analyysin syvin olemus on arvioida, kuinka tehokkaasti asiakas selviytyi mistäkin toiminnan sisältämästä teosta. Toisin sanoen analyysin päätarkoituksena on arvioida asiakkaan toiminnan laatua. Toiminnan analyysi voidaan toteuttaa jo valmiina olevilla standardoiduilla menetelmillä. Kun analyysi on valmis, on terapeutin ja asiakkaan aika tehdä yhteistyötä tavoitteiden määrittämisen merkeissä. Ta-

voitteiden tulee olla asiakaskeskeiset ja toimintaan keskittyvät. (Fisher 2013, 8.)

### **Syyn selvittäminen**

Viimeisessä arvioinnin vaiheessa toimintaterapeutti määrittää tai tekee päätelmiä siitä, mikä voisi olla syy asiakkaan toiminnallisuuden ongelmaan. Syy saattaa liittyä asiakkaan henkilökohtaisiin erityispiirteisiin, sosiaaliseen tai fyysiseen ympäristöön tai yhteiskunnallisiin tekijöihin. Syyn selvittäminen vasta viimeisenä vaiheena varmistaa, että arviointi tapahtuu todella Top- down lähestymistavan mukaisesti. (Fisher 2009, 17.) Syiden selvittämiseksi toimintaterapeuteilla on käytössään toimintaan pohjautuvat tehtävä analyysit, sekä erilaiset testit perimmäisistä henkilötekijöistä, kehontoiminnoista tai ympäristötekijöistä. Vaikka tehtävä analyysien tekemiseen on olemassa standardoituja menetelmiä, yleisempää saattaa olla, että toimintaterapeutti havainnoi asiakasta hänen päivittäisissä toimissaan ja perustuen tähän havainnointiin, hän toteuttaa tehtävä analyysin. Kun toimintaterapiaprosessin mukainen arviointi on toteutettu, dokumentoi toimintaterapeutti arvioinnista saadut tulokset. (Fisher 2013, 8-9.) Fisher (2013, 9) toteaa, että dokumentoinnissa tulee korostaa asiakkaan itse ilmaisemia toiminnallisuuden vahvuuksia tai haasteita ja asiakasta havainnoimalla selvitettyä toiminnallisuuden laatua.

## **4 Haastattelu tiedonkeruun menetelmänä**

Haastattelu tiedonkeruun menetelmänä tarkasteltaessa on tässä työssä käytetty lähteenä Hirsjärven tutkimushaastatteluun keskittyvää kirjallisuutta, mutta kyseiseen haastattelumuotoon liittyvät asiat ovat sovellettavissa myös muihin haastattelun muotoihin, kuten asiakashaastatteluun.

Haastattelu on menetelmä, jota käytetään kaikilla toimintaterapian alueilla (Mulligan 2003, 200). Se perustuu suoraan kielelliseen vuorovaikutukseen haastattelijan ja tutkittavan välillä (Hirsjärvi 2009, 204). Vaikka toimintatera-

peuttien voidaan nähdä jatkuvasti olevan epävirallisessa kommunikaatiossa heidän asiakkaidensa kanssa, on muodollinen haastattelu silti usein hyödyksi esimerkiksi arvioinnissa (Creek & Bullock 2008, 97). Toimintaterapiaprosessin aikana haastattelua käytetään tiedonkeruumenetelmänä arvioinnissa ja tavoitteiden asettamisessa, sekä uudelleen arvioinnissa. (Fisher 2013, 8-10.) Haastattelemalla asiakasta voidaan selvittää henkilön ajatuksia, tuntemuksia, sekä uskomuksia (Hirsjärvi 2009, 212). Se myös mahdollistaa toimintaterapeutin ja asiakkaan välisen vahvistamisen, sekä antaa terapeutille mahdollisuuden oppia esimerkiksi asiakkaan arvostamista rooleista (Mulligan 2003, 200).

Sytä siihen, miksi haastattelu valitaan usein tutkimusmenetelmäksi, on monia. Haastattelu valitaan tutkimusmenetelmäksi esimerkiksi seuraavista syistä; haastateltavalle halutaan antaa mahdollisuus tuoda ilmi itseensä liittyviä asioita, tutkittava aihe on tuntematon tai haastattelun avulla pyritään selventämään ja syventämään asiakkaasta saatuja tietoja tai hänen antamiaan vastauksia. Haastattelun aikana voidaan myös pyytää haastateltavaa perustelemaan hänen esittämiään mielipiteitään tai esittää hänelle tarvittavia lisäkysymyksiä. (Hirsjärvi 2009, 205.)

Toimintaterapian näkökulmasta voidaan ajatella, että haastattelut ovat laadullisia, eli kvalitatiivisia tutkimushaastatteluja, jolloin; haastateltavat yksilöt ovat valittuja, haastattelussa käytetään avoimia kysymyksiä tai tiettyjä teemoja, haastattelusta ei anneta kriittisiä pisteitä, haastattelun tulkintaa tapahtuu koko toimintaterapiaprosessin ajan ja sillä kuinka totuudenmukaisia saadut aineistot ovat, ei ole väliä. Tämän lisäksi kvalitatiivisessa tutkimushaastattelussa korostuu objektiivisuus, joka tarkoittaa, ettei haastattelija sekoita esimerkiksi omia arvojaan ja uskomuksiaan tutkimuskohteeseen. Haastattelijan pyrkimyksenä on myös päästä vuorovaikutukseen haastateltavan kanssa. (Laadullisen ja määrällisen tutkimuksen erot. N.d.)



## 4.1 Haastattelutyypit

Haastattelu tulee tutkimustarkoituksissa ymmärtää tiedonkeruumenetelmänä, jolloin siitä käytetään nimitystä tutkimushaastattelu (Hirsjärvi 2009, 207- 208). Tutkimushaastattelussa haastattelija on etukäteen tutustunut tutkimuksen kohteeseen ja tavoitteena on saada tutkimusongelmaan liittyvää tärkeää tietoa (Hirsjärvi & Hurme 2008, 43). Henkilöhaastattelussa puolestaan pyritään luomaan kokonaiskuvan henkilöstä, esimerkiksi hänen mielipiteistään ja käyttäytymisestään (Miettinen 1988, 196). Toimintaterapiassa tutkittava asia on useimmiten määritelty asiakkaan lähetteessä, jolloin haastattelun teema on valmiiksi asetettu. Toimintaterapian osalta tutkimus- ja henkilöhaastatteluita yhdistää se, että toimintaterapian kannalta tärkeää tutkimusongelmaan liittyvää tietoa on juurikin asiakkaan kokonaiskuva, jonka avulla voimme esimerkiksi ymmärtää miksi asiakas toimii tietyllä tavalla. Haastattelu voidaan Hirsjärven (2009, 210) mukaan toteuttaa kolmella tapaa; yksilöhaastatteluna, parihaastatteluna tai ryhmähaastatteluna.

Hirsjärvi (2009, 208) jakaa teoksessaan tutkimushaastattelut kolmeen tyyppiin; strukturoitu haastattelu, teemahaastattelu ja avoin haastattelu.

*Strukturoidusta* haastattelusta voidaan käyttää myös nimeä lomakehaastattelu. Kyseisessä haastattelutyypissä haastattelun apuna käytetään lomaketta, jossa kysymykset, niiden muoto sekä tapa niiden kysymiseen, on valmiiksi määrätty. (Hirsjärvi 2009, 208.)

*Teemahaastattelu* käsitetään avoimen- ja strukturoidun haastattelun välimallina. Kyseisessä haastattelutyypissä käsiteltävät teemat ovat tiedossa, mutta kysymyksille ei ole määritelty tarkkaa muotoa tai järjestystä. (Hirsjärvi 2009, 208). Esimerkiksi toimintaterapeuttien käytössä oleva Canadian Occupational Performance Measure, eli COPM on haastatteluun perustuva menetelmä, jonka aikana toimintaterapeutti käyttää teemahaastattelua auttaakseen asiakasta tunnistamaan hänen päivittäisessä elämässään olevia haasteita (Kantanen 2011). Teemahaastattelussa valokuvakortit ovat hyvä apuväline asiakkaalle, kun hän miettii mitä hänen päivittäiseen elämäänsä kuuluu. Korttien avulla myös toimintaterapeutti voi virittää käyntiin keskustelua niistä toiminnoista mi-

tä asiakas on tottunut tekemään ja kuinka hän tuntee niistä selviytyvänsä, sillä kuvia tulkitessa ihminen heijastaa niihin omia kokemuksiaan (Keränen 2001, 111).

*Avoim* haastattelu perustuu siihen, että haastattelija pyrkii selvittämään haastateltavan omia ajatuksia, tunteita ja mielipiteitä siinä järjestyksessä kuin ne tulevat haastattelun aikana luonnollisesti esiin. Näin ollen avoimessa haastattelussa ei ole tiettyä runkoa, jota haastattelu noudattaisi. (Hirsjärvi 2009, 209.) Aivan kuten teemahaastattelussa, myös avoimessa haastattelussa valokuvakortit ovat oiva tuki haastatteluiden toteuttamiselle. Asiakkaan kanssa voi esimerkiksi käyttää valmiita kuvia ja pyytää häntä kertomaan, mitä hän kuvissa näkee (Keränen 2001, 111).

## **4.2 Haastattelun edut ja haitat**

Strukturoidun haastattelun eduksi nähdään sen joustavuus (Hirsjärvi 2009, 204). Haastattelua käytettäessä voidaan aineistonkeräämistä säädellä sen mukaisesti kuin tilanne vaatii. Haastattelun etuna on myös, että haastattelusta nousseita vastauksia on myös mahdollista tulkita enemmän kuin useissa muissa kyselyissä. (Hirsjärvi 2009, 205.) Toimintaterapian kannalta voidaan etuna pitää myös sitä, että haastatteluiden avulla kerätty tieto voi tukea ja laajentaa muista lähteistä, kuten standardoiduista arvioinneista saatua tietoa (Mulligan 2003, 200).

Haastattelun huonoiksi puoliksi Hirsjärvi (2009, 206) mainitsee seuraavat; haastatteluun, sekä siihen valmistautumiseen ja haastattelijan rooliin koulutautumiseen kuluva aika, sekä haastattelun sisältämät useat virhelähteet, jotka voivat aiheutua haastattelijasta, haastateltavasta tai haastattelutilanteesta. Hirsjärvi (2009, 206) toteaa myös, että haastattelun luotettavuutta voi heikentää haastattelutilanteen taipumus saada haastateltavat antamaan sellaisia vastauksia, jotka ovat sosiaalisesti hyväksyttäviä.

### 4.3 Valokuva haastattelun tukena

Valokuva on yksi kuvan muodoista, jota voidaan käyttää kommunikoinnin tukena ja näin ollen tukemassa haastattelua. Kuvien käytön tehokkuutta voidaan perustella ihmisen fysiikkaan perustuen, sillä ne osat aivoista, jotka käsittelevät visuaalista tietoa, ovat iältään vanhempia kuin verbaalista tietoa käsittelevät osat (Harper 2002, 13). Haastattelun apuna käytettävät kuvat voivat olla jo valmiiksi olemassa olevia kortteja tai mitä tahansa kuvia. Kuvakorttien avulla asiakkaan voi olla helpompaa puhua omasta arjestaan, sillä asiakas voi tukeutua kuviin kertoessaan asioistaan. (Keränen 2001, 110.)

Itse valokuvan käytöstä haastattelun tukena löytyi niukasti tietoa, mutta John Collierin Photo Elicitation Interview, eli PEI on yksi niistä menetelmistä, joista löytyi tietoa. PEI on haastattelumenetelmä, joka perustuu valokuvien käyttöön tutkimushaastattelun tukena (Harper 2002, 13). Epsteinin, Stevensin, McKeeverin ja Baruchelin (2006, 2) valokuva-avusteista haastattelua koskevassa tutkimuksessa he viittaavat John Collierin korostaneen valokuvien käyttämisen haastattelun tukena parantaneen haastateltavien muistia, sekä saaneen aikaan pidempiä ja kattavampia haastatteluja.

## 5 Kehittämistyön tarkoitus ja tavoitteet

Kehittämistyön tarkoituksena on lisätä toimintaterapeuttien tietoisuutta toiminnan profiilin selvittämisestä ja asiakaskeskeisyyden tukemisesta valokuvia haastattelun tukena käyttäen. Työn tavoitteena on tuottaa suomalaiseen kulttuuriin sopivat valokuvakortit. Korttien tavoitteena on myös toimia apuvälineenä haastatteluissa, joissa selvitetään asiakkaan toiminnallista profiilia. Tällaisessa tapauksessa korteilla on lähinnä keskustelun herättäjän rooli. Korttien avulla asiakas voi esimerkiksi kertoa omasta toiminnallisuudestaan. Samalla valokuvakortit vahvistavat toimintaterapiaprosessin asiakaskeskeisyyttä antamalla asiakkaalle keinon ilmaista itseään korttien avulla ja samalla toimintaterapeutti saa tärkeää tietoa asiakkaan toiminnallisesta roolista.

## 6 Kehittämistyön menetelmät

### 6.1 Prosessin kuvaus

Kehittämistyön menetelmänä oli kulttuurinen analyysi, jonka taustaksi kerättiin tietoa kirjallisuudesta ja perehdyttiin tilastoihin, jotka käsittelivät suomalaisten ajankäyttöä ja suomalaista kulttuuria. Itse valokuvakorttien valmistusprosessi käynnistyi tapaamisella työelämän yhteistyökumppanin kanssa. Tapaamisessa keskusteltiin millaiset kortteista tulee ja minkälaisia toiveita ja vaatimuksia heillä oli kortteja kohtaan. Työelämän yhteistyökumppani korosti, että kortteihin tulevien kuvien tulisi olla suomalaiseen kulttuuriin sopivia ja mahdollisimman luonnollisissa olosuhteissa otettuja.

Kulttuurisen analyysin perustana toimi Tilastokeskuksen tekemä suomalaisten ajankäyttötutkimus. Kyseinen tutkimus päivitetään noin kymmenen vuoden välein ja viimeisin ajankäyttötilastoon tehty päivitys on vuosilta 2009- 2010. Ajankäyttötutkimuksessa on selvitetty kattavasti mihin suomalaiset käyttävät aikansa arjessaan. Tutkimus kartoittaa esimerkiksi suomalaisten kotitalous- ja huoltotöihin, ansiotyöhön, lastenhoitoon, ostoksiin ja asiointiin, henkilökohtaisiin tarpeisiin, opiskeluun, liikuntaan, kulttuuriin ja huvitilaisuuksiin, lukemiseen, sosiaaliseen kanssakäymiseen, harrastuksiin ja muuhun vapaa- aikaan kulunutta aikaa. Ajankäyttötutkimuksessa suomalaiset oli jaettu ikäluokkiin seuraavasti: 15- 24-vuotiaat, 25- 44-vuotiaat, 45- 64-vuotiaat, sekä 65:tä ikävuodesta ylöspäin olevat. Tutkimuksessa ilmoitetaan toimintakohtaisesti, kuinka monta tuntia ja minuuttia kukin ikäryhmä oli vuorokaudessa käyttänyt toimintaan. (Ajankäytöntutkimus N.d.) Tässä työssä rajattiin kortteihin ne toiminnot, joihin jokin edellä mainituista ikäryhmistä käyttää vähintään kymmenen minuuttia vuorokaudessa. Kyseiset toiminnot on lueteltuna taulukossa 2.

**Taulukko 2 Toiminnot joihin käytetään vähintään 10 minuuttia vuorokaudessa**

1	Ansiotyö
2	Työmatkat
3	Ruuan valmistaminen
4	Siivous
5	Lämmitys ja vesihuolto
6	Korjaus- ja rakennustyöt
7	Pihan- ja eläintenhoito
8	Toisen kotitalouden auttaminen
9	Lasten hoito ja auttaminen
10	Ostokset
11	Ostoksiin ja asiointiin liittyvät matkat
12	Nukkuminen
13	Ruokailu
14	Peseytyminen, pukeutuminen
15	Sauna
16	Oppilaitoksessa opiskelu
17	Läksyt ja kotona opiskelu
18	Koulumatkat
19	Ulkoilu, kävely
20	Muu liikunta
21	Sanomalehtien lukeminen
22	Kirjojen lukeminen
23	Erittelemätön lukeminen
24	Radion kuunteleminen
25	TV:n katselu
26	Kylässä käynti
27	Tuttavien kanssa seurustelu kotona
28	Kahvilassa, ravintolassa seurustelu
29	Muu sosiaalinen kanssakäyminen
30	Sosiaaliseen kanssakäymiseen liittyvät matkat
31	Atk- harrastus
32	Leikit ja pelit yksin
33	Lepäily
34	Matkustaminen

35	Leipominen, säilöminen
36	Astianpesu
37	Pyykinpesu, silitys
38	Lukeminen ja leikkiminen lasten kanssa
39	Perheenjäsenten kanssa seurustelu
40	Puhelinkeskustelut
41	Käsityöt
42	Erittelemätön ajankäyttö

## 6.2 valokuvakorttien valmistus

Kun valokuvakortteihin kuvattavat toiminnot oli valittu, alkoi korttien valmistuksen seuraava vaihe, eli kuvien ottaminen. Valokuvien ottamiseen käytettiin perinteistä digitaalikameraa. Haasteeksi tässä valmistusvaiheessa osoittautui kuvattavien ihmisten ja ympäristöjen löytäminen. Valokuvakortteihin etsittiin tietoisesti henkilöitä eri ikäryhmistä, jotta kortit olisivat luonnollisia käyttää kaikissa ikäryhmissä viidestätoista ikävuodesta ylöspäin. Useat kieltäytyivät kuvista, koska eivät halunneet niitä yleiseen käyttöön. Lopulta kuviin löytyi vapaaehtoisia, joiden kanssa tehtiin kirjallinen sopimus, jossa he antoivat kuvien ottajalle kaikki oikeudet kuviin. Kortteihin tulevat kuvat otettiin oikeissa tilanteissa, eikä yhtäkään kuvaa lavastettu. Näin vältettiin kuvien teennäisyys ja mahdolliset valokuvattavien poseeraukset. Korttien valmistuksen alkuvaiheessa ajatuksena oli, että kortteihin voisi painaa myös tekstin, joka ilmaisisi mistä toiminnasta on kyse. Lopulta tästä ideasta luovuttiin, jotta kortit olisivat mahdollisimman monikäyttöiset ja jotta ne antaisivat asiakkaalle vapauden ymmärtää kuvat haluamallaan tavalla.

Valokuvien valmistuttua kuvien raakaversiot toimitettiin työelämän yhteistyökumppanille koekäyttöön. Kun kyseiseltä taholta ilmaistiin kuvien olevan sopivia, valokuvat toimitettiin painotaloon, jossa niistä valmistettiin oikeat kortit. Painossa korttien reunat pyöristettiin, niiden takapuolelle painettiin koivu-kuvio ja lopuksi kortit laminoitiin. Näin korteista tuli kestävämmät ja näin myös niiden käyttöikä pitenee.

## 7 Tulokset

Tämän opinnäytetyön tuloksena syntyivät suomalaiseen kulttuuriin sopivat valokuvakortit, jotka mahdollistavat psyykkisesti oireilevalle asiakkaalle mahdollisuuden ilmaista itseään haastattelu tilanteessa. Tämän lisäksi kortit toimivat toimintaterapeutin apuvälineenä asiakkaan toiminnallisen profiilin selvittämisessä sekä asiakaskeskeisyyden vahvistamisessa. Suomalainen arki- Valokuvakortteja on 32 kappaletta ja ne ovat kooltaan noin 10cm x 15cm. Alun perin kortteihin oli valittu 42 toimintoa, joiden tekemiseen nuoret ja aikuiset suomalaiset käyttävät vähintään kymmenen minuuttia vuorokaudessa, mutta korttien valmistusvaiheessa toimintoihin tuli muutamia muutoksia ja rajauksia, jotka käydään läpi seuraavassa kappaleessa. Taulukossa 3 on lueteltu kaikki ne toiminnot, joista kustakin valmistettiin yksi valokuvakortti.

**Taulukko 3 Suomalainen arki- valokuvakortteihin valitut toiminnot.**

1	Matkat
2	Ruoanvalmistus
3	Siivous
4	Lämmitys- ja vesihuolto
5	Korjaus- ja rakennustyöt
6	Pihanhoido
7	Eläintenhoito
8	Lasten hoito ja auttaminen
9	Ostokset
10	Nukkuminen
11	Matkustaminen
12	Ruokailu
13	Peseytyminen
14	Pukeutuminen
15	Sauna
16	Opiskelu
17	Ulkoilu, kävely
18	Kotivoimistelu

19	Lukeminen
20	Radion kuuntelu
21	TV: n katsominen
22	Kylässä käynti ja tuttavien kanssa seurustelu kotona
23	Kahvilassa/ ravintolassa seurustelu
24	Atk- harrastus
25	Pelit ja leikit yksin
26	Leipominen/ säilöminen
27	Astianpesu
28	Pyykinpesu
29	Silittäminen
30	Lukeminen ja leikkiminen lasten kanssa
31	Puhelinkeskustelut
32	Käsityöt

## 7.1 Muutokset valokuvakorttien alkuperäisiin toimintoihin

Alkuperäisestä suunnitelmasta poiketen lopullisessa tuotoksessa on 32 kuvaa. Muutokset kuvien määrässä johtuvat siitä, että osa toiminnoista on yhdistetty yhdeksi kuvaksi, osa toiminnoista on jaettu useampaan kuvaan ja muutama toiminto jätettiin niiden laajuuden takia kokonaan pois.

Yhdeksi kuvaksi yhdistettyjä toimintoja ovat esimerkiksi työmatkat, koulumatkat, sekä ostoksiin ja asiointiin liittyvät matkat. Kaikkia edellä mainittuja toimintoja kuvataan valokuvakorteissa kuvalla, joka kuvaa matkan tekemistä. Myös opiskelu oppilaitoksessa, sekä läksyt ja kotona opiskelu on yhdistetty opiskelu- kuvaksi. Muita yhdistettyjä toimintoja ovat sanomalehtien ja kirjojen lukeminen, sekä erittelemätön lukeminen, jota korteissa kuvataan lukeminen- kuvalla, sekä kylässä käynti, tuttavien kanssa seurustelu kotona ja perheenjäsenten kanssa seurustelu, joita kuvataan yhdellä kuvalla. Muutamat toiminnot on jaettu Suomalainen arki- valokuvakortteihin kahdeksi eri toiminnoksi, sillä niiden kuvaaminen yhdessä kuvassa on lähes mahdotonta. Näitä toimin-



toja ovat; Pihan ja eläintenhoito, peseytyminen ja pukeutuminen, sekä pyykinpesu ja silitys.

Pari toimintaa jäi kokonaan pois Suomalainen arki- korteista niiden laajuuden takia. Esimerkiksi Ansiotyö- kuva päädyttiin jättämään pois, sillä se pitää sisällään niin monta eri ammattia ja suurimman osan ammateista voi löytää muista Suomalainen arki- valokuvakorttien kuvista. Esimerkiksi ruoanlaitto kuvan voi katsoa kuvaavan kokkia tai siivous kuvan siivoojaa. Kolme muuta toimintaa, jotka koituivat liian laajaksi, olivat muu sosiaalinen kanssa käyminen, erittelemätön ajankäyttö, sekä toisen kotitalouden auttaminen. Nämä toiminnot pitävät sisällään niin laajan kattauksen erilaisia toimintoja, että niitä on mahdotonta kuvata yhdellä kuvalla.

Tilastokeskus on tehnyt tutkimusta suomalaisten liikunta tottumuksista ja kyseisestä tilastosta selviää, että kävely harrastuksen jälkeen suomalaiset käyttävät eniten aikaa kotivoimisteluun (Liikuntaharrastukset N.d.). Näin ollen tilastossa ollut muu liikunta on kuvattu kortteihin kotivoimisteluna.

## **8 Yhteistyökumppanin arvio valokuvakorteista**

Valokuvakortit olivat koekäytössä tilaaja tahon toimintaterapeuteilla vain viikon ajan, joten valitettavasti korttien käyttökokemusten kerääminen oli mahdotonta. Toimintaterapeutit olivat kuitenkin hyvin tyytyväisiä heille valmistettuihin valokuvakortteihin ja totesivat korttien valikoiman olevan riittävä heidän käyttötarkoituksiinsa. Tämän lisäksi he olivat erityisen iloisia siitä, että valokuvakorttien kuvat olivat selkeitä ja kuvat oli otettu oikeissa tilanteissa, joka antoi kortteille uskottavuutta. Kortteja suunnitellessa tilaaja taholta tuli toiveita korttien arkipäiväisyydestä ja siitä että kortit kuvaisivat suomalaiseen kulttuuriin liittyviä toimintoja. Näiden toivomusten toteutumisesta toimintaterapeutit kiittelivät kovasti. He totesivat, että korttien kuvatessa suomalaisen kulttuurin toimintoja, ovat toiminnot asiakkaille tuttuja ja helpommin samaistuttavia. He olivat myös erittäin tyytyväisiä siihen, että kuvat on rajattu niin että toiminto käy selväksi, mutta tausta ei sekoita liikaa vaan antaa tarvittaessa vihjeitä asiakkaalle.

## 9 Pohdinta

Suomalainen arki- valokuvakortit tilattiin toimintaterapeuttien käyttöön tukemaan psyykkisesti oireilevien asiakkaiden kanssa toteutettuja toimintaterapia haastatteluita. Valmistettujen valokuvakorttien käyttöä ei kuitenkaan ole sidottu vain haastattelu käyttöön tai vain psyykkisesti oireileville asiakkaille, vaan kortteja on mahdollista hyödyntää myös muissa tilanteissa ja muille asiakkaille. Tilaajatahon toimintaterapeuttien keskuudessa oli herännyt tarve valokuvakortteille, jotka sopisivat suomalaiseen kulttuuriin. Näin ollen tämän kehittämistyön tarkoituksena oli lisätä toimintaterapeuttien tietoisuutta toiminnan profiilin selvittämisestä ja asiakaskeskeisyyden tukemisesta valokuvia haastattelun tukena käyttäen ja tavoitteena puolestaan tuottaa suomalaiseen kulttuuriin sopivat valokuvakortit. Korttien avulla asiakas voi kertoa omasta toiminnallisuudestaan ja samalla valokuvakortit vahvistavat toimintaterapiaprosessin asiakaskeskeisyyttä antamalla asiakkaalle keinon ilmaista itseään.

Tämän opinnäytetyön tuloksena syntyi 32 kappaletta Suomalainen arki- valokuvakortteja, jotka ovat suomalaiseen kulttuuriin sopivat valokuvakortit. Ne antavat psyykkisesti oireilevalle asiakkaalle mahdollisuuden ilmaista itseään, sekä toimivat apuvälineenä asiakkaan toiminnallisen profiilin selvittämisessä ja asiakaskeskeisyyden vahvistamisessa. Työn tuloksensa saatiin myös kirjallisuuteen ja tutkimukseen pohjaavia todisteita sille, että toimintaterapeuttien olisi hyödyllistä käyttää kuvia haastattelun tukena. Perustuen kirjallisuuteen toimintaterapiaprosessin arviointivaiheen ensimmäinen tehtävä on selvittää asiakkaan toiminnallinen profiili (American Occupational Therapy Association 2014,10) ja Fisher (2013, 8) puolestaan on todennut, että toimintaterapiaprosessin arviointiosuudessa käytetään usein työvälineenä haastattelua. Kun tähän lisää vielä Huuhtasen (2011, 58) toteamuksen siitä, kuinka kuvien osoittaminen on ihmisen luontainen tapa olla vuorovaikutuksessa, voidaan ajatella, että valokuvien käyttäminen osana haastattelua voi tukea asiakkaan toiminnallisen profiilin selvittämistä, sekä vahvistaa asiakaskeskeisyyttä antamalla asiakkaalle keinon ilmaista itseään.

## 9.1 Haasteet

Vaikka Suomalainen arki- valokuvakortit vastaavat tavoitteisiin, ei kyseiseen pisteeseen pääseminen ollut täysin haasteetonta. Yksi suurimmista ja harmillisimmista haasteista oli, ettei valokuvien käytöstä haastattelun tukena löytynyt kuin vähän tietoa. Symbolisten kuvien käytöstä, sekä valokuvien ottamisesta osana terapiaprosessia löytyi huomattavasti enemmän tietoa, kuin kuvista, jotka havainnollistavat erilaisia toimintoja. Tämän lisäksi valokuvakorttien valmistusprosessissa vastaan tuli muutamia jopa hieman yllättäviä haasteita. Ensimmäinen niistä oli löytää vapaaehtoisia henkilöitä valokuvattavaksi. Useat eivät halunneet esiintyä valokuvissa, jotka tulisivat yleiseen käyttöön. Toinen haaste oli löytää sopivia ympäristöjä joissa valokuvat otettaisiin, sillä samoin kuten henkilöiden kanssa, monet eivät halunneet oman kotinsa näkyvän kuvissa jotka ovat tuntemattomien katseltavana.

## 9.2 Luotettavuus

Tämä opinnäytetyö perustuu mahdollisimman uuteen tietoon ja tietolähteinä on käytetty sekä suomalaista, että ulkomaalaista kirjallisuutta ja tutkimustietoa. Lähes kaikki tässä työssä käytetyt lähteet ovat 2000- luvulta. Valokuva-kortteihin valitut toiminnot perustuvat tutkittuun tilastotietoon suomalaisten ajankäytöstä, joka lisää työn luotettavuutta. Tämän lisäksi tilaajataho antoi palautetta korteista, jolloin saatiin luotettavaa tietoa siitä että kortit vastasivat kysyntään. Luotettavuuden kannalta on kuitenkin huomioitava, että suuri osa tämän työn lähdekirjallisuudesta on vieraskielistä, jolloin suomennos vaiheessa joku merkittävä asia on voinut jäädä huomioimatta. Opinnäytetyön luotettavuuteen voi myös vaikuttaa se, että valokuvien käytöstä haastattelun tukena löytyy vain niukasti tietoa.

### 9.3 Jatkokehittäminen

Tämän opinnäytetyön aihe on laaja siihen aikaan nähden mitä työn tekemiseen oli varattu ja tämän seurauksena oli täysin mahdotonta kerätä käyttökokemuksia Suomalainen arki- valokuvakorteista. Näin ollen tälle aiheelle löytyisi paljon jatkokehittämistä. Koska tässä opinnäytetyössä ei kerätty käyttökokemuksia korteista, ei myöskään korttien toimivuutta voitu arvioida. Jatkokehittämistä ajatellen, Suomalainen arki- valokuvakorttien käyttökokemuksia ja toimivuutta olisi mahdollista tutkia opinnäytetyön aiheena. Toinen jatkokehittämisen aihe olisi miettiä myös muita Suomessa esiintyviä kulttuureja ja lähteä miettimään millaiset valokuvakortit vastaisivat kyseisiä kulttuureja.

## Lähteet

Ajankäyttötutkimus.N.d. Tilastokeskuksen sivuilla. Viitattu 14.7.2014.  
[www.stat.fi/meta/til/akay.html](http://www.stat.fi/meta/til/akay.html).

American Occupational Therapy Association. 2014. Occupational therapy practice framework: Domain and process (3<sup>rd</sup> edition.). American Journal of Occupational Therapy, 68 (1), 1-48. Viitattu 25.10.2014.

Center for Innovative Solutions. 2014. Creating tools for occupation-centered practice. OTIPM. Viitattu 9.11.2014.  
<http://www.innovativeotsolutions.com/content/otipm/>.

Creek, J., Bullock, A. 2008. Assessment and outcome measurement. Teoksessa Creek, J & Lougher, L. (toim.) Occupational Therapy and Mental Health. 4. painos. Edinburgh: Churchill Livingstone, 97-98.

Epstein, I., Stevens, B., McKeever, P. & Baruchel, S. 2006. Photo Elicitation Interview (PEI): Using Photos to Elicit Children's Perspectives. International Journal of Qualitative Methods, September 2006 5 (3).

Fisher, A. 2013. Occupation-centred, occupation-based, occupation focused: same, same or different? Scandinavian Journal of Occupational Therapy. Early online, 1-12.

Fisher, A. 2009. Occupational Therapy Intervention Process Model- A Model for Planning and Implementing Top-down, Client-centered, and Occupation-based Interventions. Fort Collins: Three Star Press.

Harper, D. 2002. Talking about pictures: A case for photo elicitation. Visual Studies 17(1),13-26.

Hautala, T., Hämäläinen, T., Mäkelä, L. & Rusi- Pyykönen, M. 2011. Toiminnan voimaa. Helsinki: Edita Prima.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Hirsjärvi, S. Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita.15. p. Helsinki: Tammi.

Huhtanen, K. 2012. Puhetta tukevat ja korvaavat kommunikointi menetelmät Suomessa. Helsinki: Kehitysvammaliitto, Oppimateriaalikeskus Opike.

Hyvät arviointikäytännöt suomalaisessa toimintaterapiassa. 2010. Arvioinnin lähtö-kohdat ja suositukset. TOIMIT-työryhmä. Suomen Toimintaterapeuttiliitto ry. Viitattu 30.10.2014.  
<http://www.toimintaterapeuttiliitto.fi/images/stories/arviointijulkaisu.pdf>.

Kantanen, M. 2011. COPM. TOIMIA- toimintakyvyn mittaamisen ja arvioinnin kansallinen asiantuntijaverkosto- sivusto. Viitattu 29.5.2014.  
<http://www.thl.fi/toimia/tietokanta/mittariversio/95/>.

Keränen, E., Nissinen, P., Saarnio, T. & Salminen, M. 2001. Sosiaali-alan työn uudet ulottuvuudet. Helsinki: Tammi.

Laadullisen ja määrällisen tutkimuksen erot. N.d. Tilastokeskuksen sivuilla. Viitattu 29.5.2014..  
<http://tilastokeskus.fi/virsta/tkeruu/01/07/>.

Laine, K. 2014. Toimintakyvyn arviointi. Terveysten- ja hyvinvoinnin laitoksen Vammaispalveluiden käsikirja. Viitattu 27.10.2014.  
<http://www.thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/palvelujen-jarjestamisprosessi/palvelutarpeen-selvittaminen/toimintakyvyn-arviointi>.

Liikuntaharrastukset. N.d. Tilastokeskuksen sivuilla. Viitattu 29.5.2014.  
[http://www.stat.fi/til/akay/2009/03/akay\\_2009\\_03\\_2011-05-17\\_kat\\_006\\_fi.html](http://www.stat.fi/til/akay/2009/03/akay_2009_03_2011-05-17_kat_006_fi.html).

Lönnqvist, J. & Lehtonen, L. 2011. Psykiatria ja mielenterveyden häiriöt. Julkaisussa: Psykiatria. Julk. 1.8.2011. Helsinki: Duodecim. Viitattu 10.10.2014.  
[Http://www.jamk.fi/kirjasto](http://www.jamk.fi/kirjasto), Oppiportti.

Miettinen, J. 1988. Toimitustyö. Journalistiksi suunnistautuvan oppikirja. Helsinki: Yliopistopaino.

Mulligan, S. 2003. Occupational Therapy Evaluation for Children: A Pocket Guide. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins.

## Liitteet

### Liite 1. 20 näytekuvaa Suomalainen arki-valokuvakorteista

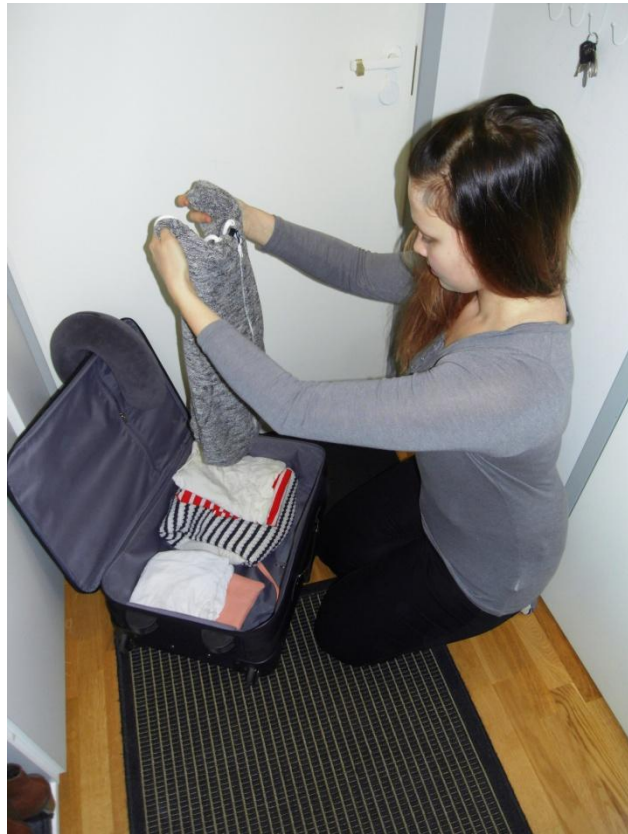






























## Liite 2. Tyhjä sopimus valokuvien käytöstä

### SOPIMUS VALOKUVIEN KÄYTÖSTÄ VALOKUVAKOR- TEISSA

Minulle on näytetty minusta otetut kuvat ja kerrottu mihin tarkoitukseen kuvat tulevat. Allekirjoittamalla tämän sopimuksen annan kuvaajalle, eli Saira Bäckille kaikki oikeudet minusta otettuihin kuviin.

---

Paikka ja aika

---

Kuvattavan allekirjoitus

---

Kuvaajan allekirjoitus

---

Nimenselvennys

---

Nimenselvennys